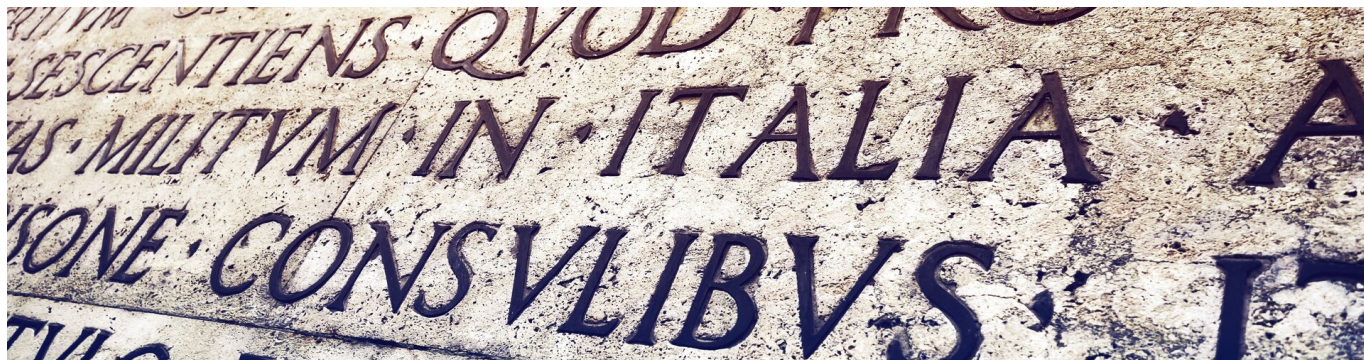

Zdania podrzędne dopełnieniowe

- [Zdania podrzędne dopełnieniowe](#)

Zdania podrzędne dopełnieniowe

Ważne daty

1450/1460 – 1508 – lata życia Baltazara Behema;

ok. 250 r. p.n.e. – ok. 184 r. p.n.e. – okres życia Plauta;

106 r. p.n.e. – 43 r. p.n.e. – okres życia Cyncerona;

100 r. p.n.e. – 44 r. p.n.e. – okres życia Juliusza Cezara;

43 r. p.n.e. – 18 r. n.e. – okres życia Owidiusza;

ok. 4 r. p.n.e. – 65 r. n.e. – okres życia Seneki Młodszego.

Scenariusz lekcji dla nauczyciela

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

I. W zakresie kompetencji językowych. Uczeń:

2. zna i rozpoznaje następujące zjawiska składniowe z zakresu gramatyki języka łacińskiego:

6) następujące typy zdań podrzędnych w języku łacińskim: zdania okolicznikowe czasu, przyczyny, warunku, celu i skutku, zdania dopełnieniowe;

3. zna i rozpoznaje formy morfologiczne i strukturę składniową tłumaczonego tekstu;

7. zna zasady tworzenia spójnego i zgodnego z polską normą językową przekładu z języka łacińskiego na język polski;

Nauczysz się

rozpoznawać zdania podrzędne dopełnieniowe;

tworzyć odpowiednie formy koniunktywu w zdaniach podrzędnych dopełnieniowych;

odpowiednio tłumaczyć zdania podrzędne dopełnieniowe;

definiować pojęcia: [eduwowie](#), [kolon](#).

Zdania podrzędne dopełnieniowe

Zdania dopełnieniowe stanowią typ zdań podrzędnych, które zastępują dopełnienie zdania głównego (np. proszę - o co? - abyś przyszedł). Stąd też zdania dopełnieniowe występować mogą w języku łacińskim po pewnych grupach czasowników, np.:

- verba curandi (wyrażające troskę, staranie o coś) - cūrāre, operam dare;
- verba postulandi (wyrażające prośbę o coś, żądanie czegoś) - postulāre, petere, ōrāre, precārī;
- verba timendi (wyrażające obawę przed czymś) - timēre, metuere, verērī;
- verba impediendi (wyrażające przeszkodę) - impedīre, obstāre;

Zdania podrzędne dopełnieniowe wykorzystują spójniki *ut* - aby (tzw. *ut obiectivum*), *ne* - aby nie (że nie), *neve* - i aby nie. Jako orzeczenie zdań dopełnieniowych występuje coniunctivus praesentis lub imperfecti zgodnie z następstwem czasów. Te same zasady dotyczą tworzenia zdań podrzędnych celowych (także wprowadzanych przez spójnik *ut* - tzw. *ut finale*).

Zdanie główne: indicativus prae-sentis, futuri, futuri II, imperativus. Zdanie podrzędne: coniunctivus praesentis.	Rogō tē ut mihi scribās.	Proszę cię, abyś mi napisał.
---	---------------------------------	------------------------------

Zdanie główne: indicativus imper-fecti, perfecti, plusquamperfecti. Zdanie podrzędne: coniunctivus imperfecti.	Rogābam tē ut mihi scriberēs .	Prosiłem cię, abys mi napisał.
---	--	--------------------------------

Polecenie 1

Zapoznaj się z informacjami umieszczonymi w opisach ilustracji interaktywnych. Zwróć uwagę na użyte formy czasownika zarówno w zdaniu głównym, jak i w zdaniach podrzędnych dopełnieniowych.

Autor nieznany, „Juliusz Cezar”, I w. n.e., Muzeum Kapitołińskie, Rzym Włochy, wikimedia.org, domena publiczna

Autor nieznany, „Cyceron”, I w. n.e., Muzeum Kapitołińskie, Rzym Włochy, wikimedia.org, CC BY-SA 4.0

Autor nieznany, „Plaut”, XIX w., kolekcja prywatna, wikimedia.org, domena publiczna

Ettore Ferrari, „Owidiusz”, 1887, Konstancja, Rumunia, wikimedia.org, domena publiczna

Autor nieznany, „Seneka”, Muzeum Pergamon, Berlin, Niemcy. Wikimedia.org, CC BY-SA 3.0

Pan i niewolnik

Polecenie 2

Przeczytaj tekst łaciński, zwróć uwagę na zawarte w nim zdania podrzędne dopełnieniowe. Następnie wykonaj ćwiczenia.

Iūlius est dominus Rōmānus, quī multōs agrōs habet. Agrī Iūlii nōn ā dominō ipsō coluntur, sed ā colōnīs. Colōnus est agricola quī nōn suōs, sed aliēnōs agrōs prō dominō absentī colit et mercēdem dominō solvit prō frūgibus agrōrum.

Colōnī Iūlii sunt agricolae validī quī industriē labōrant omnēsque mercēdem ad diem solvere solent. At hōc annō quīdam colōnus mercēdem nōndum solvit. Iūlius eum colōnum in agrō cōnspicit et „Hūc accēde, colōne!” inquit. Dominus imperat ut colōnus accēdat, tum interrogat: „Cūr nōn-dum solvistī mercēdem quam ter quaterve iam abs tē poposcī? Octingentōs sēstertiōs mihi dēbēs. Solve eōs!” Iūlius colōnō imperat ut mercedem solvat. Colōnus pallidus prae metū loquī nōn potest.

Iūlius: *Audīsne? Imperō tibi ut mercēdem solvās. Quīn respondēs?*

Colōnus: *Nūlla est mihi pecūniā. Nē assem quidem habeō.*

Iūlius: *Iam trēs mēnsēs exspectō ut eā pecūniā mihi solvātur. Etsī vir patiēns sum, hīc finis est patientiae meae!*

Colōnus: *Patientiam habē, domine! Nōlī ā mē postulāre ut tantum pecūniae statim solvam! Intrā duōs trēsve mēnsēs omnia accipiēs. Nōlī mē ē domō meā rapere! Octo liberī mihi sunt, quōs ipse cūrāre dēbeō. Cūrā infāntium multum temporis magnamque patientiam postulat, itaque parum temporis habēō ad opus rūsticum.*

Iūlius: *Quid? Num uxor abs tē postulat ut tū prō mātrem infāntēs cūrēs? Itane infāntēs suōs neglegit? Matrīs officium est infāntēs cūrāre. Tū vērō cūra ut agrī bene cōlantur et mercēs ad diem solvātur!*

Colōnus: *Uxor mea officium suum nōn neglegit nec postulat ut ego infāntēs cūrem; sed nunc nec infāntēs cūrāre nec quidquam aliud agere potest, quia aegrōtat: intrā paucōs diēs novum infāntem exspectat. Nōlī mē ab uxōre gravidā rapere!*

Hīs precibus dominus sevērus tandem movētur. Cōlōnō imperat ut taceat atque surgat, tum *Quoniam*” inquit uxor tua grāvida est, abī domum! Prīmum cūra ut uxor et liberī valeant.

Na podstawie: H. Ørberg, *Lingua Latina per se illustrata. Pars I: Familia Romana*, Grenaa 2003, ss. 213–218.

Tłumaczenie

Zadania

Ćwiczenie 1

Uzupełnij poniższe zdania odpowiednimi formami koniunktywu spośród poniższych.

Dominus servō imperat ut mercedem

Colōni cūrānt ut agrī bene

Dominus cōlōnō imperat ut

Servus cūrat ut uxor et liberī

valeant

solvat

cōlantur

taceat

Ćwiczenie 2

Na podstawie poprzedniego zadania wpisz w wolne miejsca odpowiednie formy czasownika. W razie potrzeby skorzystaj ze słownika łacińsko-polskiego.

Dominus servō imperāvit ut mercedem

Colōni cūrābant ut agrī bene

Dominus cōlōnō imperāvit ut

Servus cūrābat ut uxor et liberī

Ćwiczenie 3

Uzupełnij poniższe zdania odpowiednimi formami.

Dominus servō ut mercedem solvat

Colōni ut agrī bene cōlantur.

Dominus cōlōnō ut tacēret.

Servus ut uxor et liberī valērent.

Ćwiczenie 4

Na podstawie polskich tłumaczeń połącz zdania nadrzędne ze zdaniami podrzędnymi dopełnieniowymi.

Bałem się, aby nie stało się to, co się wydarzyło. (Cyceron)

Timēbam nē evenīrent

Mówię, abyś się mnie wystrzegał. (Plaut)

Dīcō

Przekonam cię, byś nigdy nie litował się nad dobrym człowiekiem. (Seneka)

Persuādēbō tibi

nē umquam bonī virī misereāris.

ea quae accidērunt.

ut ā mē caveās.

Ćwiczenie 5

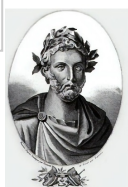
Przyporządkuj imiona autorów antycznych do odpowiednich podobizn.

Marek Tulliusz Cynceron, Lucjusz Anneusz Seneka, Plaut, Juliusz Cezar, Publiusz Owidiusz Naso

.....

.....

.....

.....

.....

Ćwiczenie 6

Uzupełnij poniższe zdania odpowiednimi spójnikami, by uzyskać wskazane w języku polskim znaczenie.

Wódz każe, by milczeli.

Dux imperat taceant

Wódz rozkazuje by nie odzywali się.

Dux imperat dīcant.

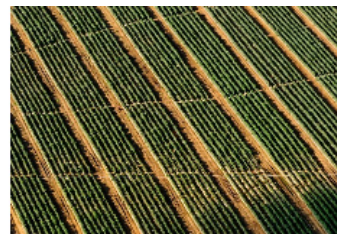
ne

ut

Ćwiczenie 7

Przyporządkuj słowa z tekstu łacińskiego do odpowiednich ilustracji.

agricola, agricolae, pecūnia, pecūniae, ager, agrī, īnfāns, īnfāntis

.....

.....

.....

.....

Ćwiczenie 8

Uszereguj chronologicznie poniższe wydarzenia dotyczące Juliusza i niewolnika.

Colōnus dominum rogat ut patientiam habeat.

Dominus imperat ut servus surgat et domum ad uxōrem revēniat.

lūlius colōnō imperat ut mercedem solvat.

lūlius eum colōnum in agrō cōspicit.

Ćwiczenie 9

Zaznacz zdanie prawdziwe.

☐ Hōc annō omnēs agricolae mercēdem ad diem solvere solent.

☐ Dominus imperat ut servus surgat et domum revēniat.

☐ Agrī lūlīi ā dominō ipsō coluntur.

Ćwiczenie 10

Korzystając z podanych form podstawowych (veniō, venīre) przetłumacz zdanie na język łaciński.

Prosisz mnie, bym do ciebie przyszedł.

Rogās mē ut ad tē .

Ćwiczenie 11

Korzystając z podanych form podstawowych (imperō, imperāre); (pugnō, pugnāre) przetłumacz zdanie na język łaciński.

Wódz rozkazuje, aby żołnierze walczyli.

Dux ut mīlitēs .

Ćwiczenie 12

Korzystając z podanych form podstawowych (discipulus, discipulī m.); (scrībō, scrībēre) przetłumacz zdanie na język łaciński.

Nauczyciel poprosił uczniów, by napisali.

Magister rōgāvit, ut .

Ćwiczenie 13

Korzystając z podanych form podstawowych (valeō, valēre) przetłumacz zdanie na język łaciński.

Matka dba, żeby dzieci były zdrowe.

Māter cūrat, ut liberī .

Ćwiczenie 14

Korzystając z podanych form podstawowych (pater, patris m.); (surgō, surgere) przetłumacz zdanie na język łaciński.

Ojciec każe synowi, żeby wstawał.

filiō imperat, ut .

Słownik

Słownik pojęć

Eduowie

plemię celtyckie zamieszkujące Galię, dawni sprzymierzeńcy Rzymu, podczas powstania Wercyngetoryksa opowiedzieli się po jego stronie. Zostali pokonani i podporządkowani przez Juliusza Cezara, co on sam opisał w swoich Pamiętnikach o wojnie galijskiej.

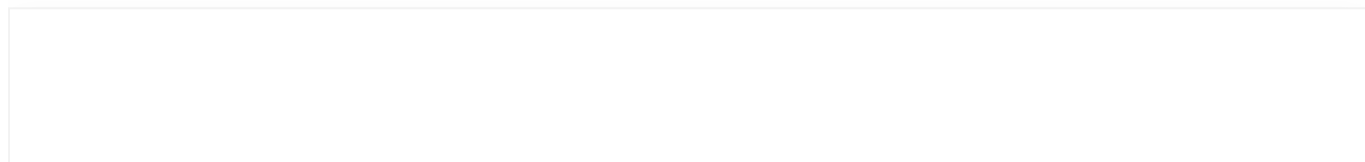
Kolon

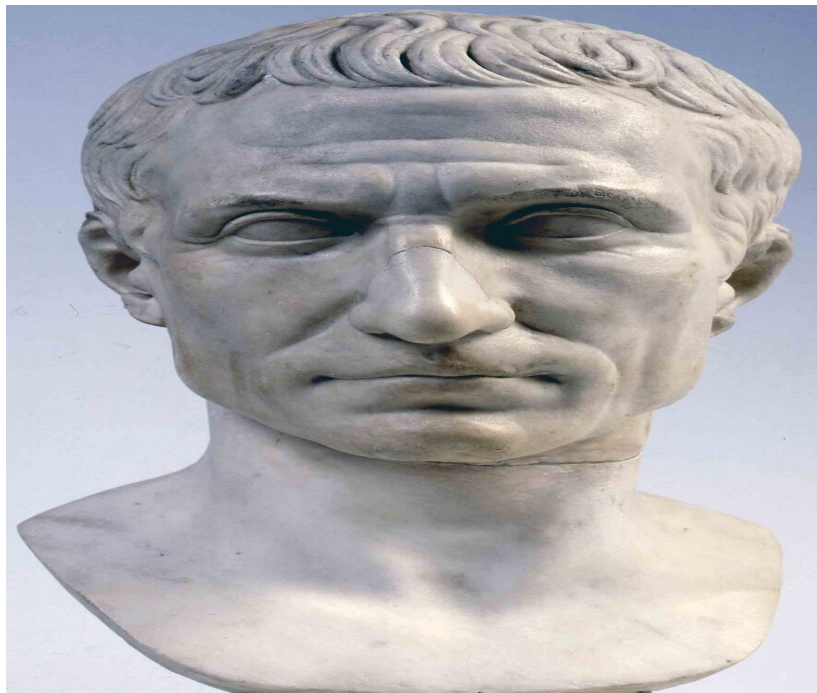
łac. colōnus – w starożytnym Rzymie dzierżawca działki ziemi od właściciela ziemskiego, w okresie cesarstwa chłop zależny od właściciela latyfundium, a z czasem zniewolony rolnik przypisany do ziemi.

Słownik łacińsko-polski

Źródło: online skills, licencja: CC BY 3.0.

Galeria dzieł sztuki

Autor nieznany, „Juliusz Cezar”, I w. p.n.e., Muzeum Watykańskie, Włochy, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Julius_Caesar_Bust.jpg), domena publiczna

Bibliografia

H. Ørberg, *Lingua Latina per se illustrata. Pars I: Familia Romana*, Grena 2003.

J. Wikarjak, *Gramatyka opisowa języka łacińskiego*, Warszawa 2013.

H. Wolanin, *Gramatyka opisowa klasycznej łaciny w ujęciu strukturalnym*, Kraków 2012.

Z. Kubiak, *Dzieje Greków i Rzymian*, Warszawa 2014.